

Порядок реагування на випадки булінгу (цькування) та відповідальність осіб, причетних до булінгу (цькування) в НВК «Школа-гімназія Шептицьких»

I. Загальні положення

1. Цей Порядок визначає механізм реагування на випадки булінгу (цькування) в гімназії.
2. Терміни, використані у цьому Порядку, вживаються в таких значеннях:
  - кривдник (булер)** - учасник освітнього процесу, у тому числі малолітня чи неповнолітня особа, яка вчиняє булінг (цькування) щодо іншого учасника освітнього процесу;
  - потерпілий (жертва булінгу)** - учасник освітнього процесу, у тому числі малолітня чи неповнолітня особа, щодо якої було вчинено булінг (цькування);
  - спостерігачі** - свідки та (або) безпосередні очевидці випадку булінгу (цькування);
  - сторони булінгу (цькування)** - безпосередні учасники випадку: кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності).
3. Проявами, які можуть бути підставою для підозри у вчиненні булінгу (цькування) учасника освітнього процесу в закладі, є:
  - замкнутість, тривожність, страх або, навпаки, демонстрація повної відсутності страху, ризикована, зухвала поведінка;
  - неврівноважена поведінка;
  - агресивність, напади люті, схильність до руйнації, нищення, насильства;
  - різка зміна звичної для дитини поведінки;
  - уповільнене мислення, знижена здатність до навчання;
  - відлюдкуватість, уникнення спілкування;
  - ізоляція, виключення з групи, небажання інших учасників освітнього процесу спілкуватися;
  - занижена самооцінка, наявність почуття провини;
  - поява швидкої втомлюваності, зниженої спроможності до концентрації уваги;
  - демонстрація страху перед появою інших учасників освітнього процесу;
  - схильність до пропуску навчальних занять;
  - відмова відвідувати заклад освіти з посиланням на погане самопочуття;
  - депресивні стани;
  - автоагресія (самоушкодження);
  - суїцидальні прояви;
  - явні фізичні ушкодження та (або) ознаки поганого самопочуття (нудота, головний біль, кволість тощо);
  - намагання приховати травми та обставини їх отримання;
  - скарги дитини на біль та (або) погане самопочуття; пошкодження чи зникнення особистих речей; вимагання особистих речей, їжі, грошей; жести, висловлювання, прізвиська,

жарти, погрози, поширення чуток сексуального (інтимного) характеру або інших відомостей, які особа бажає зберегти в таємниці;

- наявність фото-, відео- та аудіоматеріалів фізичних або психологічних знущань, сексуального (інтимного) змісту;
- наявні пошкодження або зникнення майна та (або) особистих речей.

4. До булінгу (цькування) в гімназії належать випадки, які відбуваються безпосередньо в приміщенні школи, на території закладу освіти та (або) за межами закладу під час заходів, передбачених освітньою програмою, планом роботи закладу освіти, та інших освітніх заходів, що організуються за згодою керівника закладу освіти, в тому числі дорогою до (із) закладу освіти.

5. Ознаками булінгу (цькування) є систематичне вчинення учасниками освітнього процесу діянь стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, а саме:

- умисне позбавлення їжі, одягу, коштів, документів, іншого майна або можливості користуватися ними, перешкоджання в отриманні освітніх послуг, примушування до праці та інші правопорушення економічного характеру;
- словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи;
- будь-яка форма небажаної вербальної, невербальної чи фізичної поведінки сексуального характеру, зокрема принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська, образи, жарти, погрози, поширення образливих чуток;
- будь-яка форма небажаної фізичної поведінки, зокрема ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, завдання ударів;
- інші правопорушення насильницького характеру.

6. Суб'єктами реагування в разі настання випадку булінгу (цькування) в закладі (далі - суб'єкти реагування) є:

- служба освітнього омбудсмена;
- служби у справах дітей;
- центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- органи місцевого самоврядування;
- керівники та інші працівники закладів освіти;
- засновник (засновники) закладів освіти або уповноважений ним (ними) орган;
- територіальні органи (підрозділи) Національної поліції України. Суб'єкти реагування на випадки булінгу (цькування) в гімназії діють у межах повноважень, передбачених законодавством та цим Порядком.

7. Суб'єкти реагування здійснюють заходи, спрямовані на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти згідно з Планом заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти, затвердженим центральним органом виконавчої влади у сфері освіти й науки.

Алгоритм дій педагогічного колективу в разі виявлення випадків булінгу

1. Якщо педагог або будь-який інший працівник школи став свідком булінгу, то незалежно від того, чи покаржилась йому жертва чи ні, він повинен поінформувати про це керівництво навчального закладу.

2. Якщо педагог або будь-який інший працівник школи отримав усне чи письмове звернення від дитини щодо жорстокого ставлення по відношенню до неї з боку однолітків, педагогів або інших осіб, то він зобов'язаний:

- вжити невідкладних заходів для припинення небезпечного впливу;
- за потреби надати домедичну допомогу та викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги для надання екстреної медичної допомоги;
- повідомити керівника закладу освіти, який діятиме відповідно до цього Порядку;
- звернутись (за потреби) до територіальних органів (підрозділів) Національної поліції України.

3. Отримавши таке звернення, директор навчального закладу зобов'язаний скликати комісію з розгляду випадку булінгу та окреслити подальші дії.

4. До складу такої комісії входить адміністрація навчального закладу, педагоги, практичний психолог, батьки постраждалого та булера й інші зацікавлені особи.

5. Якщо комісія кваліфікує випадок як булінг, а не одноразовий конфлікт, адміністрація навчального закладу повідомляє про це уповноважені підрозділи органів Національної поліції України та Службу у справах дітей.

6. У разі, якщо комісія не кваліфікує випадок як булінг, а постраждала сторона не згодна з цим висновком, то вона має право звернутися до органів Національної поліції України.

7. Адміністрація закладу освіти зобов'язана забезпечити психологічний супровід здобувачів освіти, які постраждали від булінгу, стали його свідками або вчинили цькування.

Відповідальність за булінг (цькування)

Законом визначено, що булінг (цькування) – це діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого.

Закон вносить зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, згідно з якими встановлюється відповідальність за булінг:

- вчинення булінгу тягне за собою накладення штрафу від 850 до 1700 грн або громадські роботи на строк від 20-ти до 40-ка годин;
- булінг, вчинений групою осіб або повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, законом встановлено штраф від 1700 до 3400 грн або громадські роботи на строк від 40 до 60 годин;
- булінг, вчинений дітьми від 14-ти до 16-ти років, тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють. Його розмір, відповідно до ухваленого закону, становить від 850 до 1700 грн або громадські роботи на строк від 20 до 40 годин.

Водночас законом визначено покарання за приховування випадків булінгу педагогічним працівником, керівником або засновником закладу освіти.

Неповідомлення керівником закладу освіти уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про випадки булінгу тягне за собою накладення штрафу від 850 до 1700 грн або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням до 20% заробітку.

Якщо правопорушення вчинили неповнолітні до 16 років, штраф сплачуватимуть батьки.

Протоколи за вчинення цього порушення уповноважені складати органи національної поліції України, а притягувати до адміністративної відповідальності будуть місцеві суди.

Телефони довіри

Дитяча лінія 116 111 або 0 800 500 225 (з 12.00 до 16.00)

Гаряча телефонна лінія щодо булінгу 116 000

Гаряча лінія з питань запобігання насильству 116 123 або 0 800 500 335

Уповноважений Верховної Ради з прав людини 0 800 50 17 20

Уповноважений Президента України з прав дитини 044 255 76 75

Центр надання безоплатної правової допомоги 0 800 213 103

Національна поліція України 102

Процедура подання учасниками освітнього процесу заяв про випадок булінгу (цькування) та їх розгляд

Усі учасники освітнього процесу в разі виявлення випадків булінгу (цькування), учасниками або свідками якого вони стали, або підозрюють про його вчинення по відношенню до інших осіб за зовнішніми ознаками, або про які отримали достовірну інформацію від інших осіб, в обов'язковому порядку протягом дня повідомляють директора школи в письмовій формі – заява.

Булінг (цькування), тобто діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого (Стаття 173 Кодекс України про адміністративні правопорушення).

Типовими ознаками булінгу (цькування) є:

- систематичність (повторюваність) діяння;
- наявність сторін — кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);
- дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

Оформлення, подання заяв

Заява заповнюється державною мовою, розбірливим почерком. Виправлення не допускаються. У заяві необхідно вказати:

- прізвище, ім'я, по батькові заявника, адресу фактичного проживання, контактний телефон;
- навести розгорнутий виклад фактів щодо виявлених випадків булінгу (цькування);
- зазначити дату подання заяви та підписати особисто.

1. Заявниками можуть бути здобувачі освіти, їх батьки/законні представники, працівники освітнього закладу та інші особи.
2. Розгляд та неупереджене з'ясування обставин випадків булінгу (цькування) здійснюється відповідно до поданих заявниками заяв.
3. Заяви, що надійшли на електронну пошту, отримує секретарка, яка зобов'язана терміново повідомити директора гімназії.
4. Прийом та реєстрацію поданих заяв здійснює особисто керівник установи.
5. Заяви реєструються в окремому журналі реєстрації.
6. Розгляд заяв здійснює керівник установи з дотриманням конфіденційності.

Розгляд заяв щодо випадків булінгу (цькування)

1. За заявою керівник установи видає рішення про проведення розслідування випадків булінгу (цькування) із визначенням уповноважених осіб не пізніше 3-ох робочих днів з дати прийняття заяви.
2. У складі комісії педагогічні працівники, практичний психолог, батьки постраждалого та булера, керівник установи та інші зацікавлені особи.
3. Комісія у своїй діяльності керується законодавством України та іншими нормативними документами й актами.
4. З метою розслідування випадків булінгу (цькування) уповноважені особи мають право вимагати письмові пояснення та матеріали в сторін.
5. Розслідування випадку булінгу (цькування) уповноваженими особами здійснюється упродовж 10-ти робочих днів з дати прийняття заяви.
6. Якщо комісія визначила, що це був булінг (цькування), а не одноразовий конфлікт чи сварка, то керівник установи зобов'язаний повідомити уповноважені органи Національної поліції (ювенальна поліція) та служби у справах дітей.
7. У разі, якщо комісія не кваліфікує випадок як булінг (цькування), а постраждалий не згідний з цим, то він може одразу звернутись до органів Національної поліції України із заявою, про що керівник установи має повідомити постраждалого.
8. Рішення Комісії приймаються більшістю її членів та реєструється в окремому журналі, зберігається в паперовому вигляді з оригіналами підписів всіх членів Комісії.
9. Потерпілий чи його/її представник можуть звертатися відразу до уповноважених органів Національної поліції України (ювенальна превенція) та служби у справах дітей з повідомленням про випадки булінгу (цькування).
10. Батьки зобов'язані виконувати рішення та рекомендації комісії